

თეიმურაზ ქარელი

ისტორიის პოლიტიკური გამოყენება და იდენტობის კონსტრუირება

სტატიაში განხილულია ისტორიის გამოყენება, როგორც იდენტობის ფორმირების საშუალება, ნაჩვენებია ამ პროცესის პოლიტიკური შინაარსი, აგრეთვე აღწერილია ძირითადი გამოწვევები ერთიანი ისტორიული ნარატივის მიმართ. ავტორის წინადადებაა დისკუსიების გადმოცემით საკამათო პრობლემებზე ნარატივის გაჯერება.

საკვანძო სიტყვები: ისტორიის გამოყენება, საისტორიო ნარატივი, ისტორიის სახელმძღვანელოები, პოპულარული ისტორია, ნაციონალური და ჯგუფური იდენტობის ფორმირება.

საისტორიო დიალოგის ორი მხარე

დავიწყებ იმით, რომ დავსვამ უბერებელ კითხვას: რა არის ისტორია? პასუხი ასეთი იქნება: ისტორია - გარდასულ თაობებთან ამჟამად მცხოვრებთა მუდმივი დიალოგია, რომელიც აუცილებელია თანამედროვე საზოგადოებისთვის საკუთარი იდენტობის შესანარჩუნებლად და შესაცვლელად, სიკეთესა და ბოროტებაზე, საზოგადოების განვითარების მიმართულებაზე წარმოდგენების სისტემის მხარდასაჭერად.

ნებისმიერი დიალოგი და ასევე ისტორიაც ორ მხარეს ეყრდნობა; თანამედროვე თაობა კითხვის დამსმელი მხარეა, გარდასული თაობა კი - ჩვენს კითხვებზე მოპასუხე მხარე. ამდენად, ყოველი ახალი თაობა ისტორიის რეპრეზენტაციას მიმართავს, „გადაწერს“ მას და ამაში რაიმე „არასწორი“ არ არის, ახალ თაობას ხომ საკუთარი კითხვები უჩნდება. პასუხს კი ყოველი თაობა წარსულიდან მოღწეულ წყაროებში ეძებს, სწორედ ამ წყაროებზე დაფუძნებით ისტორია ფუნდამენტურად განსხვავდება საზოგადოებრივი კითხვების ნებისმიერი სხვა ფორმისგან. ისტორიკოსები - ასეთი დიალოგის პროფესიონალები არიან, თუმცა ამ პროცესის მონოპოლისტები ვერ იქნებიან; წარსულთან დიალოგი აქვს საზოგადოებასაც ლიტერატურაში,

კინოში, პერიოდულ გამოცემათა გვერდებზე და პოლიტიკურ არენაზე.

სტატიაში პრობლემის სახით განხილულია თავად საისტორიო კითხვების დასმის პროცესი, სახელდობრ, „ჟამთააღმწერლობის“ კავშირი საზოგადოების პოლიტიკურ დღის წესრიგთან. სავსებით გასაგებია, რომ დღის წესრიგი პოლიტიკით არ ამოიწურება, ისტორია გაცილებით ფართოა მის იმ ნაწილზე, რაც პოლიტიკური მიზნით გამოიყენება, თუმცა, ამ მომცრო ტექსტში, სწორედ ისტორიის პოლიტიკურ გამოყენებაზე შევჩერდები.

საისტორიო ნარატივი - იდენტობის კონსტრუირების ველი

საისტორიო კვლევის პროცესში (ერთსა და იმავე) წარსულთან სხვადასხვა კითხვების დასმისას, სხვადასხვა „დიალოგს“ ვიღებთ; სწორედ ეს პროცესი ქმნის არა მხოლოდ შესაძლებელ, არამედ წარსულის ხდომილებათა გარდუვალ სხვადასხვა ინტერპრეტაციას, რომელსაც პროფესიისგან შორს მდგომი დამკვირვებელი ჩიხში შეჰყავს. ამ ინტერპრეტაციებს შორის „სწორის“ შერჩევა შეუძლებელია, რადგან თუ დიალოგის მეთოდოლოგია დაირღვა, ყველა ინტერპრეტაცია ერთნაირად „სწორი“ აღმოჩნდება.

დიდი ხნის განმავლობაში „ამჟამინდელი“ თაობების სახელით უფრო ხშირად სახელმწიფო გამოდიოდა. საისტორიო დიალოგის მთავარი „დამკვეთი“ აღორძინებული ერები იყვნენ და ნაციონალური იდენტობები საისტორიო დასაბუთებას მოითხოვდნენ. სწორედ ამიტომ ისტორიკოსები ხშირად საკუთარ თავს სახელმწიფო სამსახურში მყოფ მოხელეებად განიხილავდნენ (ფაქტობრივად ასეც იყო). წარსულის ინტერპრეტაცია მთლიანობაშიც ერთიანი გამოდიოდა, რაც პოზიტივისტური საისტორიო სკოლის მეთოდოლოგიურ თვალთახედვას შეესაბამებოდა.

XX საუკუნის მეორე ნახევარში სიტუაცია შეიცვალა. მანამდე „მდუმარე“ სოციალური ჯგუფები სუბიექტურობას იძენენ და უკვე ჩნდება „ქალთა ისტორია“ და „აფროამერიკელების ისტორია“, სექ-

სუალურ უმცირესობათა ისტორია და რეგიონების ისტორიების სხვადასხვა ვარიანტები, რომლებიც სახელმწიფო საზღვრებს არ ემთხვევა. კითხვის დასმაზე სახელმწიფო მონოპოლია ჩამოიშალა.¹

და აი, მივადექით ჩვენში საისტორიო გაგების პრობლემას. საბჭოეთში „საისტორიო კანონი“, ანდა, ჩვენი ტერმინოლოგიით, საისტორიო მასალისადმი დასაშვები და აუცილებელი კითხვები, ერთხელ და თითქოს სამუდამოდაც „სკპ (ბ) ისტორიის მოკლე კურსით“ და მისი ინტერპრეტატორების მიერ დაისმოდა. ძირითადი ინტერპრეტაციები მოიცავდა მოძღვრებას საზოგადოებრივ-ეკონომიკური ფორმაციების შესახებ, რომლებიც პირველყოფილიდან - კომუნიზმისკენ უცილობლად, სოციალური რევოლუციების გზით ენაცვლებოდნენ ერთმანეთს; ქვეყნის [წაიკითხე: სსრკ) ისტორიასთან მიმართებით კი დომინირებდა წარმოდგენა ისტორიის ერთგვარ „ღერძულ მომენტზე“ – 1917 წლის ოქტომბერზე, რომლის ერთ მხარესაც „რუსეთის განმათავისუფლებელი მოძრაობა“ ვითარდებოდა, მეორე მხარეს კი - საზოგადოება სწრაფად გადადიოდა კომუნიზმზე.²

„დიდმა სამამულო ომმა“ ინტერპრეტაცია შეცვალა. 1960-იანი წლებიდან მოკიდებული ქვეყნის ისტორიას უკვე ორი „პიკი“ გააჩნდა - დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუცია და დიდი სამამულო ომი. იმავდროულად, ლ.ი. ბრეჟნევთან ერთად ხელისუფლებაში მოსულმა ფრონტელების თაობამ სსრკ ისტორიის ოფიციალური წარმოდგენის ღერძად სწორედ მეორე მსოფლიო ომი აქცია. ეს განსაკუთრებით შეიმჩნეოდა 1960-1980-იან წლებში შემუშავებული

---

¹ Appleby, J. (1994). Telling the Truth about History / J. Appleby, L. Hunt, M. Jacob. – N. Y. : W.W. Norton, – 322 p.; Foner, E. (2002). Who Owns History? Rethinking the Past in a Changing World / E. Foner. – N. Y. : Hill and Wang, – 234 p.

² Историки читают учебники истории: традиционные и новые концепции учебной литературы / под ред. К. Аймермахера и Г. Бордюгова. – М. : АИРО-XX, 2002. – 232 с.; Национальные истории на постсоветском пространстве – II / под ред. Ф. Бомсдорфа и Г. Бордюгова. – М. : АИРО-XX, 2009. – 372 с.

ოფიციალური ცერემონიების ხასიათში, მთელ ქვეყანაში აღმართულ მემორიალებსა და ძეგლებში.

პროფესიონალი ისტორიკოსები, რომლებსაც „საისტორიო კანონმორჩილება“ არ სურდათ, ძველ ისტორიას ან საზღვარგარეთის სახელმწიფოების ისტორიას „აფარებდნენ“ თავს (თუმცა, იქაც „ცივი ომის“ საინტერპრეტაციო სქემები ბატონობდა, რომლებიც მეცნიერული კვლევის შემაფერხებელ „შიდა“ კანონებზე უფრო ასატანი არაფრით არ იყო). მაგრამ, სასწავლო ტექსტები, ქალაქების მემორიალური სივრცე და ოფიციალური პროპაგანდა ალტერნატივებს არ ცნობდა.

საბჭოთა კავშირის დაშლასთან ერთად, საბჭოური კომუნისტური იდეოლოგიაც წარსულს ჩაბარდა და თავი იჩინა საისტორიო ნარატივის კრიზისმა. მაგალითად, რუსეთში 1990-იანი წლების დასაწყისში სკოლებში ისტორიაში გამოსაშვები გამოცდების ჩატარებაზე უარი თქვეს, XX საუკუნის რუსეთის ისტორიის სტანდარტულ სახელმძღვანელოდ რამოდენიმე ხანს ფრანგულიდან ნათარგმნ ნიკოლა ვერტის ნაშრომს იყენებდნენ.³ ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებში, ახლა უკვე დამოუკიდებელ სახელმწიფოებში, ამ პერიოდში დაჩქარებული ტემპებით დაიწყეს ახალი საისტორიო ნარატივების შექმნა. ერთ შემთხვევაში ეს იყო ადრე არსებული კონცეფციებისკენ მიბრუნება (მაგალითად, მ. გრუმევესკის თეორია უკრაინაში), სხვაგან კი ერის აღმშენებლობა ნულიდან იწყებოდა; თუმცა, პოსტსაბჭოთა სივრცეში ყველგან ისტორიკოსები, რომლებსაც „მშობლიური სახელმწიფოს“ სამსახურში ჩადგომა სურდათ, მოთხოვნადნი აღმოჩნდნენ.¹

სხვაგვარად მოხდა რუსეთში. იქ ერის შექმნა დღის წესრიგში არ მდგარა, სახელმწიფოს დასუსტებას კი გარკვეული დროით ინტე-

---

³ Верт, Н. (1992). История советского государства. 1900–1991 : пер. с фр. / Н. Верт. – М. : Прогресс-Академия, – 480 с.

¹ Морозов, В. (2009). Россия и Другие: Идентичность и границы политического сообщества/ В. Морозов. – М. : НЛО, – 656 с.; Национальные истории на постсоветском пространстве – II / под ред. Ф. Бомсдорфа и Г. Бордюгова. – М. : АИРО-XX, 2009. – 372 с.

ლიგენცია კომუნიზმის გადმონაშთად აღიქვამდა. ათეული წლის განმავლობაში რუსეთში ნაციონალური ისტორიის „დომინირებული“ ვერსია არ არსებობდა, რაც რუსი ერის იდენტობის კრიზისის აშკარა მანიშნებელი იყო.

სწორედ იმ პერიოდში სხვადასხვა პოლიტიკურმა ძალებმა ისტორიის „პრივატიზება“ მოინდომეს. ბ. ელცინის ოპოზიცია 1993 წლის დასაწყისში (სტალინგრადათან გამარჯვების 50 წლისთავზე) ვოლგოგრადში შეიკრიბა და იქიდან რეფორმატორების წინააღმდეგ „მეორე სტალინგრადის“ მოწყობა მოითხოვა. სწორედ ამ პოლიტიკურმა ძალებმა, გაიდარის მომხრეთა მიერ 1992 წლის დასაწყისიდან შექმნილი „ანტირუსული“ რეჟიმის საპირწონედ, ქვეყნის გმირულ წარსულთან მათი კავშირის აღსანიშნავად გამოიყენეს სიტყვა „პატრიოტიზმი“. „რეფორმატორები“, უპირატესად ეკონომიკურ პოლიტიკას უტრიალებდნენ, ამიტომ „პატრიოტიზმის“ სიმბოლური შინაარსი უყურადღებოდ დატოვეს, არც კი უცდიათ რუსეთის ისტორიის ნარატივში საკუთარი რეფორმების ინტეგრირება (ამის სანაცვლოდ იმ წლებში აქტიურ პროპაგანდას უწევდნენ საბჭოთა წარსულთან კავშირის სრულ გაწყვეტას, ხელახლა ან 1917 წლის „ხელიდან გამვებული ალტერნატივებით“ ისტორიის აგებას)

ამ კრიზისმა 1990-იანი წლების დამლევს რუსეთის ხელმძღვანელობა დააფიქრა; გაჩნდა იმის გაცნობიერება, რომ „რუსი ერი“ არ არსებობს, რაც „ნაციონალური იდეის“ ჩამოყალიბების მცდელობებში გამოიხატა. აქედან იმ მომენტში არაფერი გამოვიდა, თუმცა პრობლემა კი დაისვა.

ისტორიის რეპრეზენტაცია და პოლიტიკური გამოყენება

ვ. პუტინი ხელისუფლებაში ნაციონალური ისტორიის მნიშვნელობის შესახებ მკაფიო წარმოდგენით მოვიდა; მან რუსეთის იდენტობის აგება დაიწყო „მეფის“ დროშის და რუსეთის ღერბის დამტკიცებით და, იმავდროულად, ქვეყნის „განახლებული „საბჭოთა“ ჰიმნით. ჯერ კიდევ პრეზიდენტის მოვალეობის შესრულებისას ის

ჩავიდა ვოლგოგრადში, ოპოზიციას ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სიმბოლო „გამოსტაცა“ და აქტიურად შეუდგა „გმირულ წარსულთან“ დაკავშირებით „პატრიოტული“ რიტორიკის გამოყენებას.

მალე აშკარა გახდა, რომ ქვეყანაში (ოფიციალური იდეოლოგიების დიდი ძალისხმევით) ახალი „სამყაროს სიმბოლური სურათი“ ყალიბდებოდა, რომელშიც მნიშვნელოვან როლს „სამამულო ისტორია“ შეასრულებდა. ისტორიის ახალი „ოფიციალური“ ინტერპრეტაციის დამკვიდრების მთავარი საშუალება იყო კონტროლი (სახელმწიფოს მეთაურის მონაწილეობით) სატელევიზიო პროგრამების, სასკოლო სახელმძღვანელოების და მემორიალური სივრცის შინაარსზე. მაგალითად, პუტინმა მხარი დაუჭირა ა. ფილიპოვის, ა. დანილოვის და ა. უტკინის სახელმძღვანელოს (2007 წელს), რომელშიც სტალინური სახელმწიფო დიდი თანაგრძნობით არის აღწერილი.² მან 2008 წლის დასაწყისში კაზაკთა ლიდერებს პირადად მოსთხოვა ატამან პ. კრასნოვის რეაბილიტაციის წინადადების დეზავუირება.³ ტელევიზია კი მაყურებელს დოკუმენტურ სერიალს სთავაზობდა „დასავლეთის ხრიკებზე“ რუსეთის მთელი ისტორიის განმავლობაში და უფრო ადრეც (2008 წელს დოკუმენტური ფილმი „ბიზანტიური გაკვეთილი“ რუსეთს დისკურსიულად აიგივებდა ბიზანტიასთან; საყურადღებოა, რომ ფილმის ავტორი ტიხონ შევკუნოვია, რომელსაც ვ. პუტინის სულიერ მოძღვრად მოიხსენიებდნენ).¹

ამრიგად, საისტორიო ნარატივის ცენტრში კვლავ „დიდი სამამულო ომი“ დამკვიდრდა. XX საუკუნის ისტორიის სურათი

---

² История России. 1945–2008 гг. / под ред. А. А. Данилова, А. И. Уткина, А. В. Филиппова. – М. : Просвещение, 2008. – 362 с.

³ Кислицын, С. А. О соотношении российской и региональной идентичности в исследованиях по истории краев и областей Российской Федерации (на материалах истории Ростовской области и донского казачества) / С. А. Кислицын // История края как поле конструирования региональной идентичности. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2008. – С. 75–88.

¹ <http://www.ceres.georgetown.edu/esp/ponarsmemos/page/55903.html>. – Title from screen.

საბჭოურს დაემსგავსა, თუმცა განსხვავებებიც იყო. სახელდობრ, პირველი განსხვავებაა - უარი დიდი ოქტომბრის რევოლუციის ფუძემდებლურ მითზე. აღმოსავლეთ ევროპის და პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში აგორებული „ფერადი რევოლუციების“ ტალღის შემდეგ ოფიციალურმა ნარატივმა აშკარად კონტრრევოლუციური შეფერილობა მიიღო. ტელევიზიამ აჩვენა ფილმების სერია,* რომელიც გერმანიის გენერალური შტაბის მიერ ლენინის დაფინანსების შესახებ ძველ იდეას უწევდა პროპაგანდას.

მსახვრალი ხელი „მოხვდათ“ არა მხოლოდ ბოლშევიკებს. ა. ბოხანოვის სასკოლო სახელმძღვანელოში დეკაბრისტებიც კი „სმუტა“-ს მთავებად არიან აღწერილნი: „სრული საფუძვლიანობით შეიძლება ვამტკიცოთ: ისეთი ადამიანების მოსვლა ხელისუფლებაში, როგორცაა პესტელი, ქვეყანას დიდ უბედურებას დამართებდა. რუსი ისტორიკოსი მ.ა. კორფი დეკაბრისტებს ერთ მუჭა უგუნურებს უწოდებდა, რომლებიც ჩვენი წმინდა რუსეთისთვის უცნობნი იყვნენ.“²

მეორე მხრივ, საისტორიო ნარატივის შუაგულში აღმოჩნდა „დიადი გამარჯვება დიად ომში“. უნდა ითქვას, რომ ომის ინტერპრეტაციაში ზოგიერთი ცვლილება მოხდა; სახელდობრ, ამჯერად, 1960-1970-იანი წლების ვერსიასთან შედარებით, გაცილებით ნაკლები ყურადღება დაეთმო პარტიზანულ მოძრაობას (რაც შეიძლება აიხსნას ან სიფრთხილით სახელმწიფოსგან მოსახლეობის არასანქციონირებული აქტივობის მიმართ, ანდა იმით, რომ ძირითადი პარტიზანული რეგიონები ამჟამად დამოუკიდებელი უკრაინის და ბელორუსიის ტერიტორიებზეა). მთლიანობაში კი დიდი სამამულო ომის რეპრეზენტაცია ძალზე წააგავს საბჭოთა პერიოდს. გამარჯვე-

---

* საუბარია გალინა ოგურნის და ელენე ჭავჭავაძის ფილმებზე „ლევ ტროცკი. მსოფლიო რევოლუციის საიდუმლოება“ და „ვინ გადაუხადა ლენინს?“

² Боханов, А. Н. (2009). История России. XIX век : учеб. для 8 класса / А. Н. Боханов. – М. : Рус. слово, с. 67.

ბის ნარატივი გამყარდა, დეტალებშიც კი მისი ეჭვს ქვეშ დაყენების მცდელობები პოლიტიკურად დასჯადია. რუსეთის ოფიციალურ საისტორიო ნარატივში ცენტრალურ როლს სწორედ „დიადი გამარჯვება“ ასრულებს, მასზე შენდება რუსეთელების ნაციონალური იდენტობა. ამით უნდა აიხსნას კიდევ სახელმწიფოს ესოდენ მკვეთრი რეაქცია ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში მეორე მსოფლიო ომის ალტერნატიული ინტერპრეტაციის გავრცელების მცდელობაზე. ამას მოჰყვა, სახელდობრ, ს. შოიგუს წინადადებით კანონპროექტი „მეორე მსოფლიო ომში სსრკ გამარჯვების უარყოფის“ აკრძალვის შესახებ და რუსეთის ინტერესების საზიანოდ ისტორიის ფალსიფიკაციასთან ბრძოლის კომისიის შექმნა.¹

სწორედ ამიტომ „რეაბილიტაციაზე“ უარი ეთქვა ისეთ ფიგურებს, როგორცაა პეტრე კრასნოვი, რომელიც როგორც სამოქალაქო, ასევე მეორე მსოფლიო ომის მოღვაწე იყო. ამჟამად რუსეთში შესაძლებელია რევოლუციის და სამოქალაქო ომის მოღვაწეების ძეგლების დემონტირება, ასევე, შესაძლებელია გაჩნდეს თანამგრძობი ტექსტები თეთრების მოძრაობაზე (ფილმი „კოლჩაკი“). მაგრამ, მეორე მსოფლიო ომის მოღვაწეებზე მსგავსის წარმოდგენაც კი შეუძლებელია.

ახლა მივუბრუნდეთ მტკიცებას, რომ საისტორიო ნარატივი იდენტობის ფორმირებას უკავშირდება და XX საუკუნის დამლევს ბევრ ქვეყანაში ნაციონალური იდენტობები ჯგუფურ იდენტობებად დაწვრილდა. ასევე, სადღეისოდ ერთიან საერთონაციონალურ რუსულ ნარატივს გამაერთიანებელი ფუნქციის შესრულება არ შეუძლია და ალტერნატიული მიდგომების მხრივ გამოწვევებს ექვემდებარება.

უკვე ვახსენეთ, რუსული ნარატივის ერთ-ერთი გამოწვევა: მეზობელ, ე.წ. „ახლო საზღვარგარეთის“ სახელმწიფოებში XX საუკუნის ისტორიის საკუთარი ნაციონალური ვერსიების შექმნა. წარმოდ-

---

¹ Копосов, Н. (2011). Память строгого режима: История и политика в России / Н. Копосов. – М. : НЛО, – 320 с.

გენა საბჭოთა კავშირსა და ჰიტლერულ გერმანიაზე, როგორც ერთგვაროვან ტოტალიტარულ რეჟიმებზე და 1944-1945 წლებში ევროპის „განთავისუფლების“ ჩანაცვლება „ოკუპანტის ცვლით“, ფართოდ გავრცელდა ცენტრალურ, აღმოსავლეთ ევროპის და ბალტიის ქვეყნებში. უკრაინაში ვ. იუშჩენკოს პრეზიდენტობის დროს ს. ბანდერას წამოწევა ეროვნული გმირის როლზე - ამ რიგის მოვლენად უნდა ჩაითვალოს. სწორედ ამ ვერსიების წინააღმდეგ ცდილობს ბრძოლას რუსეთის სახელმწიფო.²

„ოფიციალური“ ნარატივის გამოწვევები სხვა წყაროებიდანაც მომდინარეობს. მაგალითად, საკუთრივ რუსეთში რეგიონული საისტორიო ნარატივები ხშირად ეწინააღმდეგება „მოსკოვცენტრულს“, გმირების როლზე იმ ადამიანებს წამოსწევენ, რომლებიც ოფიციალურ ვერსიაში არ ეწერებიან (გარდა ზემოაღნიშნული პ. კრასნოვისა მათ მიეკუთვნებიან, მაგალითად, სხვადასხვა საისტორიო პერიოდის „სეპარატისტები“).

რუსეთის ისტორიის ერთიანი ინტერპრეტაციის კიდევ ერთი გამოწვევა ისტორიკოსთა პროფესიული ერთობისგან მომდინარეობს. ისტორიკოსებს კარგად ესმით ნარატივის ფარდობითი ჭეშმარიტება, თუმცა, თავად ისინი პოლიტიკური მჯობინებით განსხვავდებიან და სოციალურ ჯგუფებად იყოფიან. პოლიტიკა თავისას ითხოვს. ისტორიკოსებიდან ბევრი მზად არის, დასავლელი კოლეგების კვალად, ისტორია ჩაგრული ფენების, ქალების, ნაციონალური უმცირესობების „თვალთახედვით“ წერონ, მათ აინტერესებთ კოლაბორაციონისტების მოტივები და ბედი, ეჭვქვეშ აყენებენ რუსეთის განვითარებაში სახელმწიფოს ცენტრალურ როლს. მაგრამ სახელმწიფო ამ გამოწვევებს საფრთხედ აღიქვამს.

დავუბრუნდეთ სტატიის დასაწყისში გამოთქმულ აზრს.

შეუძლია თუ არა სახელმწიფოს იქონიოს საკუთარი „კითხვები ისტორიის მიმართ“, შეინარჩუნოს საკუთარი საისტორიო ნარატივი? ცხადია, შეუძლია. პრობლემა ჩნდება მაშინ, როდესაც სახელმწიფო

---

² Национальные истории на постсоветском пространстве – II ...

ალტერნატიული ნარატივების დათრგუნვას ცდილობს (ესე იგი წარსულს „უხერხულ“ კითხვებს არ უსვამს) ან როდესაც პასუხებს ზღუდავს (ესე იგი ხელს უშლის ისტორიკოსების პროფესიულ მუშაობას). ამასთან, ვფიქრობთ, „სამამულო ისტორიის“ ერთიანი ვერსიის შექმნა შეუძლებელიცაა უკვე იმიტომ, რომ საისტორიო ინტერპრეტაციები ქვეყანაში პოლიტიკური პროცესის ნაწილი გახდა (და ამ გაგებით ისტორიაზე კამათის შეწყვეტა პოლიტიკური ცხოვრების შეწყვეტას ნიშნავს). სინამდვილეში კი ისტორიისადმი სხვადასხვა მიდგომებში ერთიანობა გაცილებით მეტია, ვიდრე, ასე ვთქვათ, განმასხვავებელი წერტილები. სწორედ ამიტომ თანამედროვე საისტორიო ნარატივი დომინირებული ინტერპრეტაციის ერთიანი გადმოცემა კი არ უნდა იყოს (რაც უბრალოდ არჩევნებში სხვა პოლიტიკური ძალის გამარჯვების შემთხვევაში უთუოდ „გადაწერას“ დაექვემდებარებოდა), არამედ ძირითად „განსხვავების წერტილებზე“ „დისკუსიის გადმოცემა“.

ლიტერატურის სია

1. Appleby, J. (1994). Telling the Truth about History / J. Appleby, L. Hunt, M. Jacob. – N. Y. : W.W. Norton, – 322 p.
2. Foner, E. (2002). Who Owns History? Rethinking the Past in a Changing World / E. Foner. – N. Y. : Hill and Wang, – 234 p.
3. MacMillan, M. (2009). Dangerous Games: the Uses and Abuses of History / M. MacMillan. – N. Y. : Modern Library, – 193 p.
4. Боханов, А. Н. (2009). История России. XIX век : учеб. для 8 класса / А. Н. Боханов. – М. : Рус. слово, – 320 с.
5. Верт, Н. История советского государства. 1900–1991 : пер. с фр. / Н. Верт. – М. : Прогресс-Академия, 1992. – 480 с.
6. Историки читают учебники истории: традиционные и новые концепции учебной литературы / под ред. К. Аймермахера и Г. Бордюгова. – М. : АИРО-XX, 2002. – 232 с.
7. История России. 1945–2008 гг. / под ред. А. А. Данилова, А. И. Уткина, А. В. Филиппова. – М. : Просвещение, 2008. – 362 с.

8. Кислицын, С. А. (2008). О соотношении российской и региональной идентичности в исследованиях по истории краев и областей Российской Федерации (на материалах истории Ростовской области и донского казачества) / С. А. Кислицын // История края как поле конструирования региональной идентичности. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, – С. 75–88.

9. Копосов, Н. (2011). Память строгого режима: История и политика в России / Н. Копосов. – М. : НЛО, – 320 с.

10. Морозов, В. (2009). Россия и Другие: Идентичность и границы политического сообщества/ В. Морозов. – М. : НЛО, – 656 с.

11. Национальные истории на постсоветском пространстве – II / под ред. Ф. Бомсдорфа и Г. Бордюгова. – М. : АИРО-XX, 2009. – 372 с.

Teimuraz Kareli

POLITICAL “USE OF HISTORY” AND IDENTITY CONSTRUCTING

In the article the author analyzes the use of history as a tool of identity formation; political essence of the process is demonstrated and the main challenges to the unified historical narrative are exposed. The author proposes to fill in the narrative with the presentment of discussions on debatable issues.

***Key words:** comparative political science, use of history, historical narrative, history textbooks, pop-history, national and group identity formation.*